
OPERAČNÍ UMĚNÍ A TAKTIKA

NĚKTERÉ OTÁZKY ORGANISACE A PROVÁDĚNÍ PRŮZKUMU V NOCI

Podplukovník Vasil Valo

Nepřetržitost průzkumu, zejména nepřetržitě sledování veškeré činnosti nepřítele ve dne v noci, byla vždy jednou z hlavních podmínek úspěchu v boji. Zkušenosti sovětských a našich průzkumníků a bojujících jednotek v průběhu Veliké vlastenecké války potvrzují, že hlavně noční tma skýtá výhodné podmínky k vytváření vhodných předpokladů k zjištění skutečného zámyslu nepřítele a k včasnému upozornění vlastních vojsk na možné překvapení z jeho strany. Manévr vojsk nepřítele, zejména v taktické a bližší operační hloubce, byl prováděn zpravidla v noci. Každý nový den přinášel pronikavé změny v sestavě nepřítele. Tam, kde intenzita průzkumu v noci ochabovala, docházelo zpravidla k překvapivým změnám situace za iniciativy nepřítele. V takovýchto případech narychlo učiněná protiopatření velitelů byla mnohdy málo účinná. Avšak tam, kde síly a prostředky průzkumu všech druhů ani na okamžik neztrácely »dotyk« s nepřítelem, k přímému překvapení nemohlo dojít, poněvadž velitelé měli zpravidla dost času k provedení účinných protiopatření.

V soudobých bojových podmínkách má nepřetržitost průzkumu veškeré činnosti nepřítele ještě významnější úlohu, než tomu bylo dosud. Vysoká mechanisace a motorisace svazků a útvarů, lepší možnosti rychlého přeskupení vojsk, nové způsoby přechodu od jednoho druhu bojové činnosti k druhému a zejména pak způsoby používání a účinky zbraní hromadného ničení mohou v poměrně krátké době vytvořit všechny podmínky pro překvapivý a ničivý úder. Následky překvapivých úderů mohou být v soudobých podmínkách daleko horší, než tomu bylo dříve. Překvapivý a soustředěný atomový chemický a biologický úder, spojený s útočnou činností nepřátelských vojsk, může vážně ohrozit plány bojové činnosti vlastních vojsk. Proto právě tato skutečnost vyžaduje, aby síly a prostředky pozemního a vzdušného průzkumu byly v stálém »dotyku« s nepřítelem bez ohledu na dobu dne, roku nebo na situaci.

Význam noční tmy si uvědomuje velení každé armády. Proto také bylo přikročeno téměř ve všech moderních armádách světa k nočnímu výcviku vojsk a k zavedení takových přístrojů do výzbroje, které by v maximálně možné míře vyloučily nepříznivý vliv noci na bojovou činnost vojsk a na druhé straně maximálně ztížily provádění bojových akcí protivníkem.

V současné době existují již různé přístroje k pozorování v noci, které jsou založeny na využití infračervených paprsků. Jsou to zejména dalekohledy, velitelské pozorovací přístroje, přístroje průzkumníka a ženisty, střední a těžké přístroje k vidění v noci, jakož i přístroje pro jednotlivé zbraně a řidiče aut a tanků. Dosah těchto přístrojů je různý a závisí na váze samého přístroje a na váze zdrojů. Přístroje určené k pozorování činnosti

nepřítele mají dosah od 50 do 800 m a některé z nich i několik kilometrů. Noční zaměřovače pro pěchotní zbraně mají účinný dosah od 150 do 1000 m podle ráže a určení zbraně. Přístroje pro řidiče aut a tanků mohou mít dosah do 80 m i více.

Uvedené údaje o přístrojích k vidění v noci nejsou konečné. Vývoj a zdokonalování těchto přístrojů pokračuje a v současné době je zaměřen zejména na zmenšení jejich celkové váhy a na vývoj takových, které by nevyžadovaly ozáření reflektory infračerveného záření a mohly rovněž nerušeně pracovat v mlze, v dýmu a p.

Prostředkem pozemního průzkumu v noci jsou i radiolokátory k zjišťování pozemních cílů. Jejich účinný dosah je podle terénu 10 až 12 km i více. Velkou výhodou tohoto průzkumného prostředku je to, že může nerušeně pracovat za všech povětrnostních podmínek a rovněž v dýmu a prachu. Je jím možno zjistit nejen sám cíl, ale i směr a rychlost pohybu cíle.

Hlavním nedostatkem radiolokátorů k zjišťování pozemních cílů je, že nelze jimi zjistit vnější obrysy cíle a tím blíže určit jeho ráz, takže rovněž není možné rozlišit skutečné cíle od klamných, a dále, že každá terénní překážka je zároveň překážkou práce radiolokátorů.

Jedním z dalších prostředků průzkumu v noci jsou tepelné zaměřovače, t. zv. teplolokátory. Jsou určeny k zjišťování a určování místa takových cílů, které mají nebo vydávají větší teplotu, než je teplota jejich okolí. Činnost těchto přístrojů je založena na vlastnosti nadržatých těles vylučovat infračervené paprsky. Těmito přístroji je možno zjistit přítomnost, směr pohybu a místo cíle podle zdroje infračervených paprsků. Jsou to zejména lidé, bojová vozidla se zapnutými motory, střelející zbraně, letouny atd. Účinný dosah těchto přístrojů se pohybuje od několika set metrů do několika kilometrů. Jejich kladem je poměrně velká citlivost a malé rozměry. Nedostatkem je, že nedávají jasný obraz cíle, neumožňují odhalit cíle, které mají stejnou teplotu jako jejich okolí, a že nemohou účinně pracovat v složitých povětrnostních podmínkách.

Velmi významným prostředkem nočního průzkumu bude jistě spojení infračervené aparatury s televizní technikou, a to jak na zemi, tak i ve vzduchu.

Současný stav jednotlivých technických prostředků nočního průzkumu nezaručuje ještě jejich všestrannou spolehlivost. Nelze jich proto používat izolovaně a na základě údajů jednoho přístroje činit jednoznačné závěry o zámyslu a možnostech nepřítele.

Zdokonalování dosavadních a vývoj nových technických prostředků určených pro průzkum v noci a za ztížených povětrnostních podmínek probíhá velmi rychle. To vyžaduje i rychlost v seznamování vojsk s takticko-technickými údaji těchto prostředků a v podnikání účinných ochranných opatření.

Zavedení infračervené, radiolokační a televizní techniky do výzbroje armád se do jisté míry odrazí i v organizaci a způsobech pozemního průzkumu. Hlavní zásady a metody pozemního průzkumu zůstávají nedotčeny. Vznikly však mnohé nové požadavky na výstroj a maskování vojsk, zejména na průzkumníky, na organizaci pozorování a naslouchání, na provádění léček, výpadů, průzkumu bojem a rovněž na organizaci přechodu fronty a činnosti průzkumníků v sestavě nepřítele.

Proti nepřátelskému pozorování pomocí infraprístrojů a rovněž proti infrafotografování je třeba vybavit aspoň průzkumníky maskovacími pláštěnkami napuštěnými barvou odrážející infračervené paprsky. Rovněž zbraně průzkumníků musí být opatřeny infranátěry. V každém případě bude nutno vyžadovat a dodržovat v noci všechny zásady maskování a bojového chování jako ve dne.

Zavedením přístrojů k vidění v noci a jiných přístrojů do výzbroje armády mají vojska v dotyku s nepřítelem zlepšené možnosti pozorovat činnost nepřítele a nejsou vždy odkázána jen na naslouchání a omezené pozorování. Pomocí přístrojů k vidění v noci a nočního průzkumu je možno včas odhalit zřizování průchodů nepřítelem ve vlastních minových polích, přípravy nepřítele k průzkumným akcím, odchod nepřátelských jednotek z předního okraje, odhalování cílů na předním okraji, řízení palby na tyto cíle, noční fotografování a rovněž přípravu a provedení vlastních průzkumných akcí. Poměrně výhodné podmínky pro pozorování se jeví v hloubce nepřátelské sestavy, kde nebezpečí, že bude odhalen zdroj infračerveného záření, je méně pravděpodobné. To však vyžaduje, aby přístroje k vidění v noci měly takovou váhu, aby je průzkumníci mohli snadno přenášet jak přes frontu, tak v prostoru obsazeném nepřítelem.

Tytéž výhody při pozorování a nočním průzkumu skýtají nové přístroje i nepříteli. Rozdíl je jen v dokonalosti těchto přístrojů, ve způsobu jejich využití a zejména pak v morálně politickém stavu vojáků, kteří tyto přístroje obsluhují a jimž ku pomoci jsou určeny. Zvlášť markantní rozdíl bude ve správném a účinném využití těchto přístrojů, uvědomíme-li si nutné požadavky na přípravu a provádění průzkumných akcí v dotyku s nepřítelem, na přípravu a provedení přechodu průzkumníků přes frontu a na jejich činnost v sestavě nepřítele. V těchto případech sebelepší technika bez lidí silných duchem nic nezmůže.

Účinný dosah přístrojů k vidění v noci má zejména vliv na umístění pozorovacích stanovišť. V dotyku s nepřítelem musí být tato stanoviště od předního okraje nepřítele na takovou vzdálenost, která zaručuje plné jejich využití. Totéž se ovšem týká i jiných technických prostředků nočního průzkumu. Pro přístroje k vidění v noci bude to převážně postavení bojového zajištění nebo první zákop. V mnoha případech bude však nutno tato stanoviště předsunovat před vlastní přední okraj a při tom pozorovatelům organisovat potřebnou ochranu.

Vzhledem k tomu, že se přístroje k vidění v noci dají poměrně snadno zjistit, bude nutno pozorovací stanoviště často měnit. Pozorovatelé se musí připravovat k pozorování v noci zpravidla ve dne. Příprava pozorovacích stanovišť a pozorovatelů ve vlastní sestavě nebude vyžadovat zvláštních opatření k utajení, avšak při přípravě z předsunutých pozorovacích stanovišť bude třeba zvláštní obezřelosti. V žádném případě nesmějí přípravy k nočnímu pozorování prozradit plánovanou bojovou nebo průzkumnou akci. V opačném případě by nepříteli byla dána možnost učinit opatření nejen k zničení pozorovacího stanoviště, ale i k zmaření plánované akce. Vyřadit pozorovací stanoviště, které bylo zjištěno teprve v noci, nebude snadné, poněvadž příprava paleb v noci na toto stanoviště bude poměrně obtížná.

K oklamání nepřítele bude nutno provádět pozorování přístroji k vidění v noci v nepravidelných intervalech. Rovněž intenzita pozorování, nebude-li vynucena bojovou činností nepřítele, nesmí upoutat jeho pozornost.

Při přípravě nebo provádění vlastních bojových nebo průzkumných akcí bude nutno položit hlavní důraz zvláště na zjištění a ničení nepřátelských nočních pozorovacích a jiných průzkumných prostředků. V takových případech bude činnost vlastních prostředků nočního průzkumu výhodnější až po zahájení akce. Jak již bylo uvedeno, nejvýhodnější podmínky pro pozorování činnosti a objektů nepřítele přístroji k vidění v noci jsou v hloubce nepřátelské sestavy. I když lze předpokládat, že v prostoru důležitých objektů a v prostorech soustředění vojsk bude nepřítel zjišťovat zdroje infračervených paprsků, nebude tam jeho bdělost taková jako na předním okraji. To vytváří poměrně dobré možnosti pro používání přístrojů k vidění v noci průzkumnými skupinami, průzkumnými hlídkami a průzkumnými odřady. Přitom však je nutno si uvědomit, že nepřítel po zjištění zdroje infračerveného záření ve své sestavě podnikne veškerá opatření k tomu, aby zničil nejen tento zdroj, ale i průzkumnou skupinu nebo odřad, a že po této stránce hrozí našim silám a prostředkům větší nebezpečí než ve vlastní sestavě.

S těmito skutečnostmi bude nutno počítat zejména při vysílání a činnosti průzkumných skupin v taktické hloubce obrany nepřítele a u operačně důležitých objektů v jeho týlu.

Při nastrojování léček na předním okraji a v hloubce sestavy nepřítele bude nutno volit takové prostory, které by co nejvíce ztěžovaly účinný průzkum nepřítele přístroji k vidění v noci a jinými prostředky. V každém případě bude nutno se vyvarovat svahů přivrácených k nepříteli a otevřené roviny. Při zaujímání léčky bude nutno často volit nejneprůzračnější povětrnostní podmínky a v prostoru léčky stále kontrolovat, zda nepřítel nepoužívá přístrojů k vidění v noci. V některých případech při zaujetí léčky bude třeba prostor zadýmovat, při čemž bude nutno hojněji než dosud používat klamných dýmových clon. V žádném případě nebude již možno považovat noční tmu za dostačující pro utajení léčky.

Rovněž příprava a provedení výpadů všech druhů a průzkumu bojem bude vyžadovat mnohých dříve málo používaných opatření. Bude to především volba prostorů a doby provedení těchto akcí. Nebude-li to na újmu splnění uloženého úkolu, bude třeba volit takové prostory, které by skýtaly výhodné připomínky pro výchozí položení jednotek a posilových prostředků vyčleněných pro tyto akce, a to právě s hlediska možností nepřátelských přístrojů k vidění v noci, radiolokátorů k zjišťování pozemních cílů, tepelných zaměřovačů a televise. Při volbě výchozího prostoru pro tyto jednotky bude nutno mít na zřeteli, že nepřítel, zjistí-li včas přípravy podobných akcí, může použít na připravené jednotky i úderu atomovými zbraněmi z pozemních prostředků nebo může ve své obraně včas připravit účinná protipopatření. Sám prostor výpadu nebo průzkumu bojem musí rovněž odpovídat požadavkům určeným možnostmi technických prostředků nočního průzkumu. Nejvýhodnější dobou k provedení uvedených akcí se jeví noční tma s přizemní mlhou nebo deštěm a sněžením, i když tyto podmínky značně ztěžují součinnost a řízení akcí.

Před provedením průzkumu bojem nebo výpadu bude nutno zvlášť koordinovat průzkumovou činnost v prostoru plánované akce, aby nedošlo

k upoutání pozornosti nepřítele na tento prostor. Při provádění průzkumu bojem nebo výpadu bude třeba zapojit do činnosti všechny síly a prostředky nočního průzkumu, aby veškerá činnost nepřítele byla přesně zaregistrována. Část posilových prostředků má být vyčleněna k ničení zjištěných prostředků nočního průzkumu a k rušení jejich činnosti. Ničit a rušit tyto prostředky v prostoru provedení výpadu a průzkum bojem je třeba provádět po celou dobu akce.

Výpady prováděné v sestavě nepřítele nebudou mít zpravidla takovou podporu jako na předním okraji. Tu bude nutno použít v maximální míře prvku překvapení a dbát hlavně toho, aby akce nebyla předem prozrazena. Prostor výpadu musí být i tu pod stálou kontrolou, zda nepřítel nepoužívá prostředků k vidění v noci. Zjistí-li se, je třeba vyčlenit část prostředků k jejich zničení nebo umlčení.

Nové prostředky nočního průzkumu mají ve značné míře vliv i na pronikání průzkumných skupin linií fronty. Přechod fronty je daleko nebezpečnější, a proto vyžaduje důkladnější přípravy, než tomu bylo dosud. K určení místa přechodu fronty nebude již stačit nalézt mezeru nebo slabě obsazený prostor v nepřátelské obraně, poněvadž zrovna tyto prostory budou zpravidla v pásmu účinnosti technických průzkumných prostředků. K bezpečnému přechodu bude nejdříve nutno zjistit, zda nepřítel v daném prostoru disponuje technickými prostředky nočního průzkumu, jak jich používá a kterým prostorům věnuje největší pozornost. Dále bude třeba vytvořit podmínky k umlčení nebo zničení těchto prostředků, aby průzkumníci pronikli frontou co možná beze ztrát a utajeně. Možnosti nočního průzkumu pomocí nových technických prostředků však stále nutí k tomu, aby přeprava průzkumných skupin přes frontu byla prováděna vzdušnou cestou a aby bylo více využíváno klamných bojových akcí na předním okraji s cílem přepravit průzkumníky do týlu nepřítele.

K maximálnímu využití technických prostředků nočního průzkumu dojde při přípravě a provedení nočního útoku. Pomocí těchto prostředků bude nutno soustavně doplňovat údaje, které byly získány jinými silami a prostředky průzkumu. Zejména při upřeshňování cílů pro atomovou, dělostřeleckou a leteckou přípravu zteče bude třeba plně využít jejich možností, poněvadž po setmění nepřítel může provést podstatné změny ve své sestavě. Při organizaci a přípravě nočního útoku není nikdy vyloučena nepřátelská protipříprava, a to zejména proto, že značná část vlastních příprav bude prováděna ve dne. Tato skutečnost může způsobit i to, že nepřítel po setmění a v době provádění protipřípravy přejde na některých úsecích do mobilní obrany, čímž by vlastní atomová, dělostřelecká a letecká příprava mohla vyznít naprázdno a vlastní útočící vojska by se mohla dostat do velmi svízelné situace.

V současných bojových podmínkách nemusí být vždy známkou příprav nepřítele k provedení protipřípravy nápadný přesun dělostřelectva z hloubky a podél fronty. Nepřítel v současné době disponuje mohutnými prostředky atomového, chemického a biologického napadení, kterých může použít při protipřípravě s výhodou a s překvapením. Proto bude nutno prostředky nočního průzkumu zaměřovat zejména na tyto prostředky, a to jak se země, tak ze vzduchu.

V průběhu útoku v noci bude nutno vybavit všechna pohyblivá pozorovací stanoviště hlavně přístroji k vidění v noci. Těchto přístrojů mohou

s výhodou využít i samostatné průzkumné hlídky a bojové průzkumné hlídky, které budou zpravidla mechanisovány.

Význam radiolokátorů k zjišťování pozemních cílů, teplolokátorů, radiotechnického průzkumu, televise spojené s infratechnikou, infrafotografování a osvětlovacích prostředků při nočním útoku stoupá zejména proto, že obvyklé síly a prostředky průzkumu mají v noci omezené možnosti.

Při nočním útoku se průzkumné odřady zpravidla nevysílají, poněvadž pro jejich zasazení a činnost nebude vždy možno vytvořit vhodné předpoklady. Při nočním útoku budou přímé průzkumové zajištění útočících jednotek, útvarů a svazků provádět hlavně menší samostatné průzkumné hlídky praporů a pluků na vzdálenost 2 až 3 km a maximálně 5 km, divisi prvního sledu na vzdálenost do 10 km, bojové průzkumné hlídky střeleckých rot do 600 m a tankových praporů do 1000 m. Uvedené vzdálenosti těchto sil a prostředků průzkumu nezaručují plnou ochranu útočících vojsk před nenadálým napadením nepřítelem a neposkytují velitelům plnou možnost k provedení účinných protipatření, jakmile dostanou zprávy o nebezpečí hrožícím od nepřítele.

Vhodné podmínky pro využití technických prostředků průzkumu budou v obraně, a to zejména s hlediska jejich vhodného umístění a zabezpečení.

Vezme-li však v úvahu tu skutečnost, že pravděpodobný nepřítel v současné době přechází do útoku z chodu bez zaujetí výchozího položení vojsky, účinné dosahy prostředků k vidění v noci, radiolokátorů k zjišťování pozemních cílů, teplolokátorů, televise s využitím infratechniky a infrafotografování se země plně nezaručují odhalení hlavních sil útočníka již v době příprav. Proto hlavní tíha při zjišťování hlavních sil útočníka bude ležet na živých průzkumnících, letectvu a radiotechnickém průzkumu s maximálním využitím techniky.

V závěru je třeba uvést, že naše armáda má dosud malé zkušenosti s využíváním technických prostředků při organisaci a provádění průzkumu, a proto nejsou dosud úplně zpracovány ani theoretické otázky organisace a vedení průzkumu v noci.

Nadhozené otázky nočního průzkumu v žádném případě nevyčerpávají veškerou problematiku. Mají dát určitý podklad k rozvinutí diskuse a k dalšímu jejich prohloubení a zdokonalení v theorii a praxi.